

Hengelo **toen & nu**

5

JAARGANG 35

In dit nummer o.a.

- Henny Cahn 1908-1999
- Mijn Hengelo
- De straat waarin wij wonen

Hengelo **toen & nu**

is een twee-maandelijks uitgave van de Stichting Oald Hengel en het Historisch Museum Hengelo.
Beekstraat 51, 7551 DP Hengelo Ov.,
telefoon 074-2594216, fax 074-2594217
e-mail: info@historischmuseumhengelo.nl
www.historischmuseumhengelo.nl

Openingstijden museum:
dinsdag t/m vrijdag van 10.00-17.00 uur
zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur

Conservator/Directeur J.J.B. Schwertasek,
e-mail: directie@historischmuseumhengelo.nl

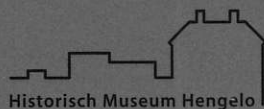
Conservator en externe contacten
Drs. H. van den Broek
conservator@historischmuseumhengelo.nl

Bestuur:
Voorzitter: J.A.G. Pol
Vice-voorzitter: F.G.C.M. Tillemans
Secretaris: P.B.H. Dekker
Penningmeester: G.H. Nieuwenhuis
Leden: Mw. J.W. van Brakel, Mw. M. van Ockenburg,
J.J. le Loux

Redactie:
Hoofdredacteur: J.J.B. Schwertasek,
tel. 053-4333140
Lay-out: J. Muns, tel. 074-2919617
F.C. Walhof, tel. 074-2504422
Mw. H.A.C. Glas-Kroeze, tel. 074-2420588
J.J. le Loux, tel. 074-2429893.
H. Faber, E. Drenth
e-mail: redactie@historischmuseumhengelo.nl

Minimum donatie: € 20,00 per jaar
Buiten Hengelo (in Nederland) € 23,50 per jaar
Buitenland op aanvraag.
Donatie inclusief periodiek "Hengelo toen & nu",
exclusief deelname aan excursies,
bijeenkomsten werkgroepen.

Opzegging donateurschap dient schriftelijk te geschieden uiterlijk in de maand december.

ISSN-nummer 1876-4606

Niets uit deze uitgave mag worden veelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Het volgende nummer van "Hengelo toen & nu" zal verschijnen omstreeks 9 december 2010. De kopij voor dit nummer moet, bij voorkeur via e-mail, uiterlijk 25 oktober 2010 bij de redactie zijn.

Oplage: 2250 exemplaren
Opmaak: Twentie design en dtp, Hengelo
Druk: Drukkerij Roelofs, Enschede

Van de redactie

Al vanaf 1976 is ons periodiek en daardoor uw donatie de kurk geweest waarop de Stichting Oald Hengel drijft. Zonder uw bijdrage was het niet mogelijk geweest de geschiedenis van Hengelo vast te leggen.

We zijn in de loop der jaren van oudheidkamer gegroeid naar een volwaardig museum met heel veel activiteiten en kwaliteit.

Ons periodiek is gegroeid van een "clubblad" naar een bijzonder lezenswaardig tijdschrift. Tegenwoordig vaak in kleur en af en toe een extra uitgave.

We willen deze kwaliteit graag handhaven en de geschiedenis van Hengelo en Hengelose mensen bewaren. Daarom zijn we naarstig op zoek naar mogelijkheden onze inkomsten te verhogen want van de overheid hoeven we in deze tijd niet veel verwachten.

Ook doen we een beroep op u, als iemand die Oald Hengel een goed hart toedraagt. Blijft u ons steunen, al zijn we wel gedwongen volgend jaar de basisdonatie te verhogen.

Jos Schwertasek

In dit nummer

Henny Cahn 1908-1999 (1)	155
Kermis expositie: "Jong Holland naar de kermis"	158
Geen groter gemak dan een eigen dak (4)	160
De vrouw van de maand	163
De straat waarin wij wonen	167
De erven Klein Driene (46)	171
Wie, wat, waar, wanneer	175
Mijn Hengelo	177
Kalender 2011 / Jaarboek 2010/11	181
Mededelingen	181

Foto omslag: Nieuwstraat

Henny Cahn 1908 - 1999 (1)

Riet Glas-Kroeze

Soms gebeurt het dat je op iets stuit en dat je nieuwsgierigheid aangewakkerd wordt en waarna je verrassende ontdekkingen doet. Zo kwam er in de bibliotheek van het Historisch Museum Hengelo ineens een geschrift tevoorschijn, waarin een vroegere Joodse stadgenoot na 48 jaar zijn vlucht in 1942 via Frankrijk naar Zwitserland beschrijft. Zijn naam is Hennie Cahn. Via internet en een katern vond ik meer bijzonderheden over zijn leven.

Wie was Henny Cahn?

In zijn levensloop lees ik dat hij op 6 juni 1908 in Hengelo geboren is uit een liberaal Joods echtpaar. Zijn vader, Heinrich Cahn, geboren in 1879 te Weiterwirst (D) kwam als tweejarig jongetje met zijn tweede moeder uit Duitsland naar Nederland. In 1904 trouwde deze Heinrich met Louise de Zoete, geboren in 1882 te Arnhem. Het paar kreeg drie kinderen: Bertha, Bep genoemd (1905), Henny (1908) en Gerrit (1918). Louise stierf in 1918 aan de Spaanse griep. Baby Gerrit stierf in datzelfde jaar kort na zijn moeder.

Vader Cahn had in de Nieuwstraat 25 in Hengelo een winkel waar hij hoeden, petten, paraplu's en wandelstokken verkocht. Hij ging op zijn fiets de klanten langs om paraplu's te repareren. Louise was van beroep hoedenmodiste. Ze was geïnteresseerd in de vrouwenbeweging, vrouwenkiesrecht en bezocht regelmatig vergaderingen van de toenmalige arbeiderspartij. Na de dood van Louise verhuisde de familie naar Nieuwstraat 13.

Heinrich was statenloos. Als buitenlander in Nederland moest je je elke vijf jaar melden. Dat kun je van een kind van twee niet verwachten, vandaar dat hij statenloos was geworden. Pas in 1942 kreeg vader Cahn de Nederlandse nationaliteit en werd in datzelfde jaar opgepakt en naar Westerbork gebracht. Hij stierf in het concentratiekamp Sobibor.

Hengelo en Almelo

Henny bezocht naast zijn verplichte Lagere School iedere schooldag twee uur en op de hele vrije woensdagmiddag de Joodse School, waar een rabbijn les gaf. Er werd onderricht gegeven in de Hebreeuwse taal. Tijd om met schoolvriendjes te spelen was er niet. Henny had een enorme hekel aan die lessen en ook aan die rabbijn.

Na zijn Lagere School ging Cahn naar de ULO. Tijdens de

Henny Cahn omstreeks 1928

lessen zat hij vaak te tekenen. De leraren lieten hem be- gaan. Enkelen lieten zich door de jongen portretteren. Hij kreeg onterecht, zoals hij zelf later zei, hoge cijfers en hij wist zich het laatste jaar door de examens heen te kletsen. In 1924, tijdens zijn ULO-jaren was Cahn lid geworden van de niet-Joodse NBAS, de Nederlandse Vereniging van Ab- stinente Studerenden (abstinentie+geheelonthouding), een idealistische club die er in de weekenden op uit trok om te kamperen of in jeugdherbergen verbleef. Bij het kampvuur werd gezongen en Henny, die goed gitaar speelde en zong, begeleidde de groep. Iedereen was er gelijk en over geloof werd niet gesproken. Henny voelde een soort bevrijding van de strakke Joodse rituelen. Tot aan het eind van zijn leven is Cahn de reünies van deze vereniging blijven bezoeken. Vooral tijdens en na WO I waren er veel van deze idealistische jeugdverenigingen. De NBAS kwam voort uit de Haagse Gymnasiasten Geheelonthoudersbond en de HBS-Geheelonthouders- bond, die na veel geruzie vanwege het 'standsverschil' in 1919 samengingen als de NBAS. Er was in de NBAS steeds een standsgevoel en men wilde ULO-leerlingen weren. In Hengelo deed men daar blijkbaar niet moeilijk over. Ze voerden toneelstukken op, waarvoor Cahn de

Nieuwstraat links vooraan de winkel van Cahn

affiches en de decors ontwierp en maakte. Hij kreeg er zelfs bekendheid door en maakte voor zijn buurman in Hengelo ontwerpen voor diens etalages.

In diezelfde tijd trok Henny met zijn vriend Eduard Markveld zingend en spelend langs kroegen en terrassen om iets te verdienen. Liftend trokken ze door het land. Eduard bleek een slechte geldophaler en Cahn trok er later alleen met zijn gitaar op uit. Op zwoele zomeravonden zong hij zijn "Wilde Geselle von Sturmwind durchweht.." staande op een terras met toeristen. Hij zong goed.

Wilde Gesellen

hm em hm em G D A⁷ D hm

Wil - de Ge - sel - len vom Sturm - wind durch - weht, Für - sten in Lum - pen und Lo - den,
 zahn wir da - hin bis das Her - ze uns sticht, ehr - los bis un - ter den Bo - den.

G D A⁷ D em G D A D hm

Fie - del Ge - wand in far - bi - ger Pracht, trifft kei - nen Zei - sig ihr bun - ter!
 Ob uns auch Spei - er und Spot - ter ver - lacht, uns geht die Son - ne nicht un - ter.

Later kreeg hij zanglessen met als doel voorzanger in de Synagoge te worden. Dat wilde hij echter niet. Hij kreeg steeds meer weerzin tegen de strenge Joodse regels, al voelde hij zich zijn hele leven lang wel Jood, maar dan op zijn eigen manier.

Vanaf zijn zestiende ging hij niet meer naar de Sjoel en trok hij zich terug als lid van de Joodse Gemeente, hetgeen hem kwalijk genomen werd. Er waren in Hengelo ongeveer 70 Joodse gezinnen. Cahn vertelde later dat hij zich niets herinnert van antisemitisme, behalve dat hij soms uitgescholden werd voor vuile Jood. Waarom pre-

cies begreep hij niet en het liet hem verder koud. De verhalen van zijn vader, over de slechte situatie van Joden in Duitsland, nam hij voor kennisgeving aan.

Vader Heinrich Cahn zag in zijn zoon een goede opvolger voor zijn winkel in paraplu's, wandelstokken en hoeden. Hij huurde in Almelo een benedenverdieping van een oud huis, waar hij in 1926 een filiaal van zijn Hengelose winkel opende. Dat filiaal werd door Henny beheerd, maar het interesseerde hem weinig. Al bij de opening liep het mis. Henny had de sleutels van de winkel in Hengelo laten liggen. Wat hij wel ambieerde was het maken van moderne etalages, die volledig tegen de smaak van zijn vader ingingen. Hij beschilderde coulissen en maakte achtergronden voor de producten die hij moest verkopen. Met het versturen van nota's was hij verschrikkelijk laks, zodat klanten die op rekening kochten goed af waren. Reparaties werden nooit in rekening gebracht. Hij tekende liever dan dat hij aandacht voor de zaak had.

Met een bevriend architect trok hij er elke zondag op uit om te tekenen. Deze architect adviseerde hem om zijn tekeningen aan Huib Luns te laten zien. Huib Luns was schilder, schrijver, criticus en destijds directeur van de kunstacademie in Den Bosch en tevens verbonden aan de Opleidingsschool voor Leraren in Hengelo. Hij had zijn tekeningen ook naar directeur Plantinga van de kunstacademie in Den Haag gestuurd. Beide heren wilden hem wel toelaten. Henny koos voor de academie in Den Haag.

“zingend en spelend langs de terrassen”

Weg uit Hengelo

De relatie met zijn vader was inmiddels verslechterd en rond 1930 trok Cahn zich terug uit de winkel. Hij vertrok op de fiets met wat schamele kleding naar Den Haag. Hij kende Leo Kaas, die in een verbouwde varkensstal in Wassenaar woonde en hem onderdak aanbood. Hij werd geplaatst op de lerarenopleiding, maar daar was men ontevreden over zijn prestaties. Bovendien voelde Henny zich er niet thuis en werd hij overgeplaatst naar de afdeling beeldhouwkunst. Het natekenen van gipsmodellen en koppen interesseerde hem weinig. Door Hans Polak, eigenaar van “Het Paapje” in Voorburg – toen al een bekend bedrijf van handgeweven stoffen - kwam Cahn in contact met Piet Zwart, een bekende fotograaf, typograaf en industrieel ontwerper, die hem attent maakte op de net opgerichte reclame-afdeling, A6 genoemd, waar Paul Schuitema, industrieel ontwerper, en Gerard Kiljan, grafisch vormgever, les gaven. Hij bleef er vier jaar, werkte er met plezier.

In zijn academietijd moest Cahn in zijn eigen onderhoud voorzien en nam hij allerlei bijbaantjes aan. In de weekenden trok hij weer zingend en spelend langs de terrassen. Hij kwam in contact met enkele uitgeverij en ging in de avonduren huizen van vrienden en van vrienden van vrienden langs om boeken te verkopen. Gezellige avonden waaruit dierbare contacten ontstonden.

Via een oude vriend van de NBAS kwam hij in contact met een reformfirma in Haarlem, waarvan hij producten kocht om deze weer door te verkopen. Later ontwierp hij tot na WO II voor diverse reformhuizen de verpakkingen.

Na de verhalen van zijn vader over Nazi-Duitsland werd Cahn in Den Haag pas echt met die werkelijkheid geconfronteerd. Bij Het Paapje ontmoette hij een gevluchte Duitser die hem vertelde over de vreselijke toestand en Jodenhaat in zijn land.

1930 was een jaar vol onzekerheid na de internationale economische crisis. De gulden stond hoog genoteerd, maar de pond verloor ten opzichte van de gulden 40% van zijn waarde. Inkomsten uit de wereldhandel bestonden in hoofdzaak uit ponden. Gevolg: sluiting van bedrijven. Eind 1930 waren er 100.000 werklozen, vijf jaar later een half miljoen.

In de Weimar Republiek ontstond chaos en groei van de NSDAP. Heinrich Himmler was benoemd tot Reichsführer van de SS en werd in de oorlog de eerst verantwoordelijke voor de “Ausrottung der Jude”.

Nederland was nog neutraal, maar de dreiging vanuit de internationale politiek deed stemmen opgaan om partij te kiezen. De kabinetten waren wat de ministers betreft stabiel. Sommigen bleven in vele kabinetten zitten. Een deel van de samenleving geloofde in een nieuwe maatschappij. De linksen door middel van een klassenstrijd, de rechten door een zekere vorm van absolutisme. Pas in 1934 waarschuwde het Nederlandse episcopaat voor het nationaal-socialisme en facisme. In de jaren dertig stonden anarchisme en communisme voor grote revoluties. Deze partijen kregen daarom van alles de schuld. Kunstenaars die sympathiseerden met die linkse politiek of er aan meewerkten, waren verdacht, zoals de groep rond Zwart, Schuitema en Kiljan en daar hoorde Cahn ook toe.

Wordt vervolgd.

v. Oerschuizer St. den Haag

Kermis expositie: “Jong Holland naar de kermis”

Harry Faber

De verschijning van het boek “Een droomwereld in de metaalstad”. De Hengelose kermis vormde de aanleiding voor de tentoonstellingscommissie van het Historisch Museum Hengelo om een expositie in te richten over de kermis in het algemeen en de Hengelose kermis in het bijzonder aangevuld met circusattributen.

Wie kon men daarvoor beter benaderen dan de auteur van het op 15 september verschenen boek met bovenstaande titel van de geboren Hengeloër Helmig Kleerebezem. Het boek wordt allerwegen al geroemd door geïnteresseerden in de geschiedenis van de kermis omdat de auteur ook de ontstaansgeschiedenis van de kermis en jaarmarkt belicht. Bij ouderen roept het herinneringen op aan de kermissen uit de tijd van voor de oorlog tot de zeventiger jaren. Voor jeugdige bezoekers van de kermis van nu zijn de prachtige afbeeldingen van de moderne swingende kermisattracties een feest van herkenning.

Helmig Kleerebezem is ruim tien jaar bezig geweest met de samenstelling van zijn boek. Hij raadpleegde voor het onderzoek onze archieven. Daarbij bleek dat ons museum over veel meer materiaal over de Hengelose kermis beschikt dan eerst werd gedacht. Zo bezitten wij een prachtig kostbaar boek met opzetstukken ‘Jong Holland naar de Kermis’ door Jan Rinke. Een aantal van deze stukken zijn in het boek afgebeeld als een soort rust tussen de hoofdstuk-

Nog een pronkstuk van de expositie: het boek ‘Jong Holland naar de kermis’, in bezit van het museum en in een vitrine opgesteld

Eén van de topstukken van de expositie een door Toon Gigengack gerestaureerd paard uit een draaimolen uit de vijftiger jaren

werkelijkheid in het museum te kunnen bewonderen. Er ander ‘topstuk’ is een paard uit een draaimolen van weleer. Verrassend is te zien hoe fraai deze paarden werden vervaardigd. Het zijn ware kunststukken. Dat zal u nooit opgevallen zijn toen u er als kind huiverend voor het eerst opzat. Want wat was zo’n paard hoog en je moest ook nog iedere keer naar vader en moeder wuiven met één hand los! Op verzoek van de tentoonstellingscommissie leverde Helmig diverse materialen aan uit zijn eigen verzameling voor deze tentoonstelling.

Dankzij Helmigs jarenlange relatie met de verschillende Hengelose kermisfamilies waren zij bereid om authentieke kermisattributen ter beschikking te stellen waardoor een zeer aantrekkelijke expositie kon worden gerealiseerd. De Hengelose kermis is niet alleen de grootste van het Oosten van het land, maar ook vaak een proeftuin geweest voor het introduceren van nieuwe attracties. Dat komt natuurlijk omdat onze stad een aantal kermisgeslachten herbergt, zoals de Gigengacks, de Kulpes, de Hofmans en de Scherphofs. Kleerebezem heeft in de loop der jaren talloze kermissen bezocht en mensen, instanties, organisaties werden eveneens zijn vrienden. Overigens komen de Hengelose kermisexploitanten in de bijlagen in het boek van Kleerebezem uitgebreid aan het woord.

*De expositie werd geopend door Bern en Elle-Noor Morskate, kleinkinderen van de auteur van het boek "Een droomwereld in de metaalstad", Helmig Kleerebezem, door een schaalmodel van Felix in werking te stellen
(foto Hans Beerens)*

Met voortvarendheid heeft Helmig in enkele weken, naast de zaken die wij dus in het archief voor de expositie hadden, attributen, modellen van attracties enz. verzameld. Gaandeweg de 'aanvoer' daarvan werd iedereen die betrokken was bij de voorbereiding van de expositie steeds enthousiaster.

Op dinsdagmiddag 14 september, onmiddellijk na de presentatie van het boek "Een droomwereld in de metaalstad" is de expositie Kermis in Hengelo geopend. Twee kleinkinderen van Helmig, Bernd en Elle-Noor, verrichtten de opening.

En zo kunt u tot eind oktober genieten of nagenieten van de Hengelose kermis. Voor de ouderen is er een schat aan materiaal dat herinneringen oproept aan de kermis in hun jeugd. Bij de opening van de expositie waren dan ook uitroepen als 'oh ja, wat was dat toen mooi' en 'ach, kijk nou eens' niet van de lucht. En de jeugd en de

Een model van een swing-mill

kinderen kunnen zien hoe hun ouders of grootouders op hun manier genoten van simpele attracties. De moderne kermis, die ook in de tentoonstelling aan bod komt met foto's uit het boek, is niet meer te vergelijken met de eenvoudige, voor de huidige generatie trage attracties en de simpele zaken die ons, ouderen, elk jaar weer deden verlangen naar die geheimzinnige kermis. Naar de waarzegster, waar je niet naar binnen durfde. Naar die luchtschommel waar je als jongen kon tonen hoe hoog je durfde. Naar de rupsbaan waar je stiekem een meisje 'waar je mee wilde gaan' een zoen gaf. Naar de jongen waar je als meisje stil van droomde en waarvan je hoopte dat hij je trakteerde op een zuurstok of kermiskoek.

Bij de presentatie van Helmig's boek was een echtpaar uit Enschede uitgenodigd. Zij hebben elkaar zo'n zestig jaar geleden op de kermis ontmoet. Het is uitgelopen op een huwelijk.

Misschien denkt u, bij het bezoek aan de kermisexpositie, met weemoed terug aan de kermis uit uw jeugd, of hebt u er zelf uw huidige vrouw of man ontmoet, of is een stille kermisliefde niet beantwoord.....

Kom maar eens mijmeren over uw verleden en bezoek de tentoonstelling.

Als tastbare herinnering kunt u dan eventueel het prachtige, kleurrijke, 240 pagina's tellende boek van Helmig Kleerebezem aanschaffen. Want het is, zo lang de voorraad strekt, te koop bij de balie van het museum.

De tentoonstelling "Kermis in Hengelo" in het museum is nog te zien tot 24 oktober 2010

Geen groter gemak dan een eigen dak (4)

Eddie Drenth

De Hengelosche Bouwvereniging (HBV) wil, zo'n 90 jaar geleden, wel blijven bouwen maar zonder financiële hulp van de overheid wordt het steeds moeilijker de plannen uit te voeren.

Het belang van de volkshuisvesting heeft inmiddels wel een wettelijk kader gekregen door het aannemen van De Woningwet.

Het Rijk geeft daarbij alleen voorschotten aan bouwverenigingen die uitsluitend werkzaam zijn in het belang van de volkshuisvesting. Een eis waaraan de HBV niet voldeed.

In augustus 1919 wordt daarom de 'Woningstichting der Hengelosche Bouwvereniging' opgericht, die naast de oorspronkelijke HBV zal gaan opereren. Tegen een dergelijke constructie heeft ook de Gemeenteraad geen verweer. De hand van Stork blijkt duidelijk in de samenstelling van het bestuur, de bedrijfsvoering en de boekhouding. De HBV zondert 25.000 gulden af voor de Stichting en neemt voor 12,5% deel in het tekort.

Het bestuur van de nieuwe Stichting komt op 16 september 1919 voor het eerst bijeen en bestaat uit: voorzitter Coenrad Frederik Stork, Arnold Marc Dijkers, gemeentesecretaris Lucas Veenhoven, gemeenteraadslid Gerrit Nijhuis en lid van de gezondheidscommissie Johan Hendrik Kremer.

De heer C.B. Quist, werkzaam bij de machinefabriek wordt belast met de administratie en het secretariaat tegen een salaris van 100 gulden per maand.

De stichting wil zo snel mogelijk tot aanbesteding van de eerste 92 woningen komen. Als architect wordt Muller aangewezen voor een salaris van 5000 gulden. Hij is ook werkzaam voor de HBV. Het doel om goede en gezonde

woningen te bouwen in een prettige omgeving blijft over-eind staan. Er worden zelfs voortuintjes aangelegd en de mooiste tuin ontvangt een prijs na de jaarlijkse keuring. In 1919 wordt inderdaad gestart met de bouw en op 4 oktober 1920 wordt het pand aan de Oelerweg 87 als eerste verhuurd.

Ons Belang

Aangezien de behoefte aan geschikte woningen groot blijft, worden er de komende jaren nogal wat woningbouwverenigingen opgericht, zoals "Algemeen Belang", "de Nijverheid", Coöperatieve Woningbouwvereniging "Onze Woning" GA.

In de kringen van de vakbeweging (NVV) en de arbeiderspartij (SDAP) leeft de wens van een eigen woningbouwvereniging. Op 30 november 1919 leidt dit tot de oprichting van 'Ons Belang'. In Hotel Eulderink wordt het eerste bestuur gekozen uit de 34 aanwezigen. Een belangrijk aandeel in de 'geboorte' van Ons Belang hadden de heren J. Lansink uit Zwolle, bestuurder van de Bond van Arbeidersbouwverenigingen in Nederland, H. Klomp die als architect veel voor Ons Belang gedaan heeft en H. Voogdgeert. Hij speelt als wethouder jarenlang een belangrijke rol in de volkshuisvesting en woningbouw in Hengelo.

Het doel van Ons Belang is de bouw van goede en goedkope woningen voor eenvoudige mensen. Het eerste bestuur ziet er als volgt uit: D. Nijhuis voorzitter, A. Petersen secretaris, J. Kasteel penningmeester, en de leden mevrouw C. Maas-Luyckx, en A. Lenderink. Opvallend is het dat er een huisvrouw in het eerste be-

Oude Bornscheweg 1934

Jan Steenstraat 1924

stuur zit. Na haar vertrek zal er een lange periode geen vrouw meer in het bestuur zitten. Pas in 1967 komt er weer een vrouw in het bestuur.

Op 6 april 1920 ondertekent koningin Wilhelmina het Koninklijk Besluit dat Ons Belang wordt erkend als toegelaten instelling. Een jaar later schrijft men aan de Gemeenteraad dat de ledenvergadering heeft besloten tot het bouwen van 100 arbeiderswoningen en daarvoor een terrein toegewezen wil krijgen. B&W laten op 29 maart 1922 weten dat de Raad heeft besloten medewerking te verlenen aan de bouw van 50 woningen. Een half jaar later heeft Ons Belang een plan klaar. Het wordt door bouwkundige H. Klomp bekeken en hij laat een nieuwe exploitatieopzet maken. De woningen mogen niet meer dan 2700 gulden kosten en zullen gebouwd dienen te worden op een terrein aan de Paulus Potterstraat/Bornschestraat.

Met een huur van f 4,75 per week en een bouwpremie van f 300,- van het Rijk kan de woning voor 2700 gulden gebouwd worden. Het gaat om 48 woningen en 2 winkels.

GAS

Op de begane grond beslaat de woonkamer vrijwel het gehele vloeroppervlak, de keuken is aangebouwd evenals de berging of bijkeuken. Boven zijn twee slaapkamers en een badkamer.

De 48 woningen krijgen geen gasaansluiting. Men acht elektriciteit alleen voldoende en meer bij de tijd. Hengelo bezit toch een pracht van een Twentsch Centraal Station voor Stroomlevering. Koken kan met de elektrische kookplaat. Het scheelt uiteraard ook in de aanlegkosten van de woningen. Een paar jaar later komt men hierop terug en worden ze alsnog op het gasnet aangesloten.

In 1928 worden nog eens 55 woningen gebouwd, aan de Oude Bornscheweg, Gerard Doustraat en J. van Ruysdaelstraat. Met de bouw van beide complexen is de rol van Ons Belang voorlopig uitgespeeld. Niet omdat er in Hengelo geen volkswoningen meer worden gebouwd of niet meer nodig zijn. De reden is dat wethouder Voogdgeert (medeoprichter van Ons Belang) de mening huldigt dat de gemeente voor het bouwen van deze woningen dient te zorgen. De bouwactiviteiten worden geheel

naar de Gemeentelijke Woningstichting geschoven.

Deze wil blijven bouwen maar het valt niet mee om in deze tijd onbepaald te bouwen, te verhuren of aan werklieden en materiaal te komen. De huren zouden komen te liggen tussen f 4,90 en f 7,10 per week. Over het verhogen en verlagen van huurprijzen gaat menige vergadering en vult een groot gedeelte van de notulen. Uiteindelijk worden er tussen 1920 en 1930 nog ruim 2000 woningen gebouwd, veelal dus voor de middenklasse (vaak blijven de slooprijpe woningen) bewoond. De in 1920 aangestelde directeur Gemeentewerken, ir. M. Scheffer, moet wel genoemd worden aangezien onder zijn leiding 1200 gemeentewoningen gebouwd worden.

St. Joseph

Ook in 1920 wordt op initiatief van de R.K. Werkliedenvereniging, de RK Bouwvereniging 'St. Joseph' Hengelo opgericht. Het eerste bestuur bestaat uit: J.G. de Monnik voorzitter, G. ter Meeran secretaris, F. Olthuis penningmeester, H.J. Leurink en G.J. Krake lid en G.J. Ensink administrateur. Als commissarissen worden aangesteld G. Kamp namens de gemeente Hengelo en de heren B.J. Prinsen en H. Geurts.

Voor het lidmaatschap van de vereniging werd als voorwaarde gesteld, dat men lid was van de R.K. Werkliedenvereniging en dat men entreegeld betaalde.

In 1924 worden de eerste 51 woningen gebouwd aan de Wilbertstraat en Achterhoekse Molenweg. De architect was Schrakamp. In 1925 worden ze opgeleverd en de bewoners moeten 5 gulden per week huur betalen. De kwaliteit van de huizen laat echter veel te wensen over. Ook werden er 54 woningen gebouwd op een bouwterrein aan de Hobbemastraat, Ruysdaelstraat en Gerard Doustraat. Deze werden gekwalificeerd als middenstandswoningen. In 1928 waren ze gereed en moesten een huur opbrengen van fl.5,70 per week.

De oprichters van St. Joseph beschouwden het als een riskante onderneming maar werden later geprezen. St. Joseph werd een zegen voor de stad en zeker voor de katholieke arbeidersgezinnen genoemd.

Ook de fabrikanten doen nog steeds pogingen om arbeiderswoningen te bouwen, maar daarover en over de crisistijd meer in deel 5.

Wordt vervolgd.

walhof
glascentrale

Wegtersweg 14-6 t +31 (0)74 291 67 01 e info@walhofglas.nl
7556 BR Hengelo (ov) f +31 (0)74 243 89 28 i walhofglas.nl

glascentrale 074 2916700 24/7
■ glasschade ■ glasdesign ■ glas- en spiegelsoorten ■ designmeubelen

CREATIEF
MET
GLAS

VINCENT GAALMAN
SELECTED MEN'S FASHION AND MORE

CORNELIANI JOOPI MONCLAIR
TRUSSARDI JACOB COHEN GANT
VAN LAACK

Weemenstraat 19, Hengelo
tel: 074 - 2437502
www.vincentgaalman.nl

HENK TER BRAAK
MAKELAARS NVM

Geerdinkweg 2, 7555 DM HENGELO
Tel.: 074-2500800 Fax: 074-2500088
Internet: www.terbraakmakelaars.nl

Aan-/verkoop en taxaties van onroerende zaken

EINDELIJK ECHTE AANDACHT
Samen met u vinden wij de bril die écht bij u past

Dat zie je alleen bij **eye wish**

Hengelo • Brinkstraat 24 • Tel. 074-2507400

Stabiliteit lijkt vanzelfsprekend. En dat is het ook.

Tijden veranderen. Als coöperatieve bank die al ruim 100 jaar bestaat, hebben we altijd een actieve rol gespeeld om de vele veranderingen een toekomstbestendige vorm te geven. In Nederland, en tegenwoordig ook steeds meer wereldwijd. Van Limburg tot Groningen. Van Zeeland tot Nieuw Zeeland. En van de Verenigde Staten tot China. Daarin houden wij vast aan onze principes: we zijn een coöperatie van leden, waarin we door onderlinge samenwerking bouwen aan de toekomst van onze klanten. Als Rabobank kijken we altijd verder dan het huidige moment. Een duurzame ontwikkeling van welvaart en welzijn staat voorop. Deze aanpak heeft geleid tot de triple A-status, als hoogst mogelijke bewijs voor een solide bank. De Rabobank is een stabiele partner op elk moment.

Het is tijd voor een bank
die zichzelf blijft.

Het is tijd voor de Rabobank.

Kijk op www.rabobank.nl

Rabobank

De vrouw van de maand

Kort na de oorlog ten tijde van de wederopbouw verscheen in Hengelo het blad *Wederopbouw*. Toen dit ophield te bestaan probeerde men onder de naam "De Bij" de inwoners verder op de hoogte te houden van de Hengelose gebeurtenissen. Een van de rubrieken was "De vrouw van de maand." Het onderstaande gesprek dat de schrijver wijlen Lex Meuris (ook bekend als Graads) toen voerde met de oudste inwonster van Hengelo geeft een goed beeld van de levensomstandigheden in de tweede helft van de 19e eeuw toen kinderarbeid nog heel gewoon was. Het verbod op kinderarbeid kwam pas in 1874 tot stand.

Lange dagen in de spinnerij

De tijden zijn veranderd. Dit beaamde Mevr. de Wed. Bekkenkamp geb. Bouwmeester (1859) tijdens een bezoek dat wij haar brachten omdat zij de oudste inwonster van Hengelo is. Oh ja, wij weten er zijn nog twee oudere inwoners in onze gemeente, doch „De Bij” meende in haar eerste nummer voorrang te moeten geven aan de oudste dame, altijd hoffelijk zijn niet waar? Dat de tijden veranderd zijn bleek wel uit het onderhoud dat we hadden met Opoe, zoals we haar heel gezellig genoemd hebben. We troffen haar alleen thuis, zoon en schoondochter waar ze bij in woont, maakten en korte wandeling. Opoe veerde meteen op en ging een heerlijk kopje thee voor ons zetten.

Enschedesestraat

Mevrouw Bekkenkamp

Onder het genot hiervan vertelde ze ons dat ze geboren is in Driene, destijds gemeente Lonneker, ongeveer ter hoogte waar de boerderij van de fam. Wevers staat, bij de Hengeloërs beter bekend als de Pietsboer. (deze boerderij lag aan het einde van de Woltersweg). Het huisje waar ze geboren werd is inmiddels aan de tand des tijds ten offer gevallen.

Aaltje, zoals Opoe's voornaam is, is uit een gezin van acht kinderen en moest al heel vroeg meehelpen om de kost te verdienen. Ze ging, toen ze acht jaar oud was, al mee naar de spinnerij (de in 1867 pas opgerichte Ned. Katoen Spinnerij van R.A. de Monchy, red.), 's morgens om half zeven beginnen tot 12 uur en dan tot 1 uur schaft. In dat vrije uur liepen ze de Enschedesestraat op tot voorbij de plek waar nu de spoorwegviaduct is. Daar stond alles ter weerszijden van de weg vol dennen. Dan kwam Moeder uit Driene met een pan warm eten en aten ze hun pröske (middagmaal) tussen de dennen in

**BOUWBEDRIJF
DE JONG**

Vakmanschap sinds 1933

Dealer van Knipping kunststof - aluminium deuren, ramen en serres

Benninksweg 58 7555 PA Hengelo (ov) Tel: 074-291 80 83

*GESPECIALISEERD IN
DE RESTAURATIE VAN
OUDE GEBOUWEN*

Tevens: * nieuwbouw
* verbouw
* onderhoud
* renovatie

OPHOF OPTICIENS
AUDICIENS
brillen hoortoestellen

AIR TITANIUM
SILHOUETTE
ARMANI
TITANFLEX
LACOSTE
FLAIR

OTICON
SIEMENS
PHILIPS
WIDEX
DANAVOX
RESOUND

**MET OPHOF
HOORT U ER WEER BIJ**

Enschedesestraat 27 Hengelo
tel. 074 - 291 08 00

**PROFESSIONEEL
SCHILDERWERK MET
OOG VOOR DETAIL**

DE KONING SCHILDERS

NIEUWBOUW EN
ONDERHOUD VOOR:

- Particulier
- Woningbouw
- Utiliteitsbouw
- Industrie

OOK HET
ADRES VOOR:

- beglazing
- vloer-, wand- en
raambekleding
- kleur- en
technisch advies

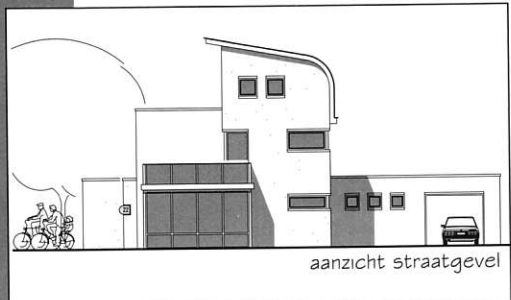
De Koning Schilders

1906 - 2006

Hassinkweg 9, Hengelo.
Telefoon: 074-2913692.
E-mail: koning@introweb.nl

Bornsestraat 107
7556 BD Hengelo
TEL.: 074-2421111

FONS NIJLAND
B.V.
BURO

WWW.FONSNIJLAND.NL

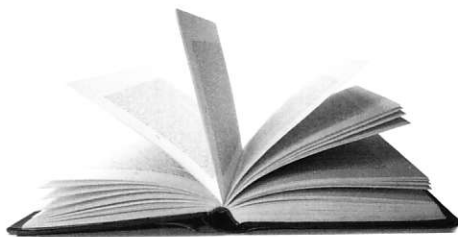

Drukkerij Roelofs kleurt kwaliteit

Toen & Nu

Josink Esweg 23
7545 PN Enschede
T 053-430 63 60
E info@drukkerij-roelofs.nl
I www.drukkerij-roelofs.nl

www.boekhandelbroekhuis.nl

boekhandel **Broekhuis**

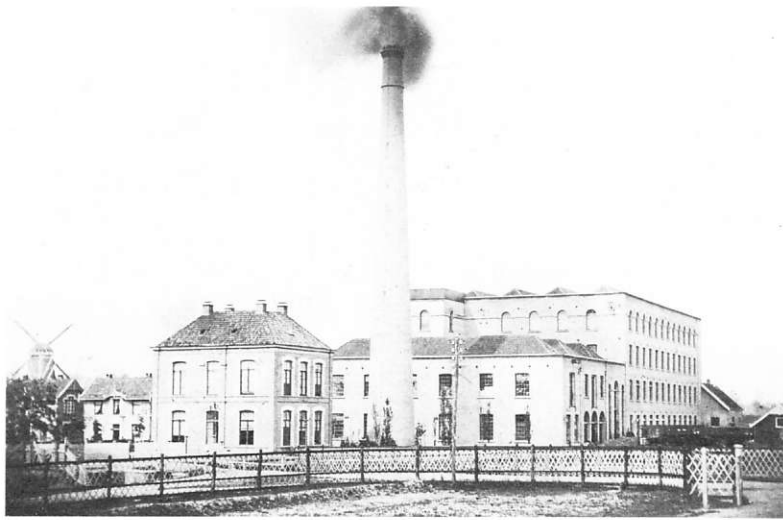
Sinds 1868

HENGELO ENSCHEDE ALMELO DEVENTER

wonen
slapen
textiel

www.brokinterieur.nl

N.K.S. in 1871

de open lucht, waarna ze terug gingen naar de fabriek tot 's avonds half zeven. Zaterdags hoefden ze „maar” tot 4 uur te werken. Wanneer er sneeuw lag werden de kinderen door de mannen op de rug meegenomen naar de fabriek. Dat men het toen met schoolgaan niet zo nauw nam blijkt hier wel uit. Opoe herinnert zich nog als de dag van gisteren, dat de spinnerij (1872) is afgebrand, gelijk met de „Hagmolen”, welke stond op de plaats waar nu de garenfabriek van Bieze Stork is.

Daarna ging ze werken bij de boer, de koo heun. Men had in die dagen wel zeep vertelde ze ons, maar men was er zeer zuinig mee. Wanneer ze naar de kerk gingen wasten ze zich eerst in een tobbe met karnemelk, terwijl de schort werd gewassen in aardappelwater. „En toch waw aajd helder en klaar”, zei Opoe. Men leefde toen erg sober en at niet anders dan eigengebakken roggebrood. Met Sinterklaas vonden de kinderen in hun klomp twee plakken stoet, (smeden wittebrood) wat een geweldige tractatie was. Waarde lezer, denk hier eens aan als Uw cadeautje met St Nicolaas op een of andere wijze tegenvalt.

Twee maal getrouwd

In 1881, 22 jaar oud, trouwde Aaltje voor de eerste maal, haar man heette Geerdink. Ze betrokken een boerderij in Oele, waar ze drie koeien hielden. Het was hard werken. Opoe vertelde dat ze heel alleen een veld stoben rooide, waardoor ze een stuk grond bij hun plaatsje kregen, waarvoor ze dan geen pacht hoefden te betalen. In 1883 overleed haar eerste man en bleef ze achter met een dochttertje. Ze kon de boerderij alleen niet drijven en ging terug naar de spinnerij, terwijl ze met haar kind in Hengelo in de kost ging. In 1887 trouwde ze voor de tweede maal en nu met Bekkenkamp. Haar man had als vele anderen een handweefgetouw thuis waar hij in z'n

vrije uren op werkte en zij hielp dan vlijtig de afgeknapte draadjes weer aanknopen. Uit haar tweede huwelijk werden drie meisjes en twee jongens geboren.

2 Mei a.s.1954 hoopt Opoe haar 95ste verjaardag te vieren. Ze heeft zeer veel gevoel voor humor en stelt nog overal belang in, alleen moet men tamelijk luid met haar

praten want het gehoor wordt wat minder. Toen we haar een compliment maakten over haar goede geheugen kregen we ten antwoord: „As alns nog zo good was as mien geheugen, dan wak nog ne jonge deern”. Opoe, zoals we U gezien hebben, kwiek en vitaal, wordt U vast de oudste vrouw in Nederland en dat wenst U „de Bij” van harte toe.

Mevr. Bekkenkamp overleed op 27 maart 1954, bijna 95 jaar oud.

De brand had tot gevolg dat alle werknemers tot 1 augustus 1874 werkloos waren en praktisch zonder inkomen zaten. Een inzameling bracht 4000 gulden op. De loonsom voor vijf weken. Bijna het hele bedrag kwam van buiten Twente.

Oudste inwonerster overleden

Hengelo's oudste inwonerster, mevr. de wed. Bekkenkamp—Bouwmeester, is Zaterdagmorgen in de ouderdom van bijna 95 jaar overleden. Opoe Bekkenkamp was geboortig uit Driene. Al heel jong, acht jaar, ging ze naar de spinnerij. Toen op een kwa-de dag de spinnerij afbrandde, ging Aaltje Bouwmeester bij een boer in dienst. Ze kreeg onder meer tot taak om de koeien te hoeden. In 1881 trouwde ze en leefde met haar man op een boerderijtje in Oele. Reeds in 1883 werd ze weduwe en keerde, om voor haar dochttertje te kunnen zorgen, naar de spinnerij terug. In 1887 hertrouwde ze. Haar man had een weefgetouw thuis. Bij zijn werk kon de vrouw des huizes uitstekend helpen.

De laatste levensjaren heeft Opoe Bekkenkamp doorgebracht bij zoon en schoondochter aan de Oelerweg. Ze was buitengewoon vitaal en had een uitstekend geheugen. Ze hoopte op 2 Mei a.s. 95 jaar te worden, hetgeen haar helaas niet meer bescho-ren is geweest.

Brugstraat 23
7551 BX Hengelo
074 - 2910244
www.twentie.nl

twentie

dsgn dtp

grafische vormgeving en realisatie

Nieuwstraat 15 Hengelo

Tel. 074-291 23 15

Sleutelspecialist F. Havekes

VOOR AL UW

SLEUTELS
LOTEN
LUITWERK

Deldenerstraat 37, Hengelo 074 - 242 04 95

cake
koffie
soft-ice
appelgebak
cappuccino

Kolste

lunchroom - kunstroom

'Een grand hotel van klein formaat'

TUINDORPHOTEL 'T LANSINK

Geopend van maandag tot en met zaterdag van 10.00-24.00 uur
Zaterdags geen lunches

C.T. Storkstraat 18, Hengelo, Tel. 074 - 291 00 66

Het nieuwste, het beste...

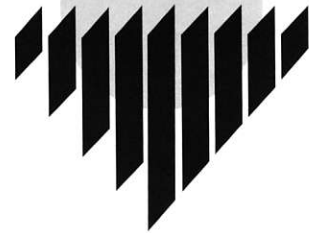
Maak moeiteloos uw keuze uit gerenommeerde topmerken.
Zij inspireren en ondersteunen uw persoonlijkheid.
Onze schoonheidsspecialistes geven u graag
een persoonlijk advies.

HARTJE STAD HENGELO

Enschedeesestraat 20, 7551 EM Hengelo Ov. Telefoon: 074 - 291 33 38 Fax: 074 - 291 58 64

KAMERS
ZONWERING & RAAMDECOR

Marskant 16, Hengelo
telefoon 074-243 37 70

DE ROLLUIKSPECIALIST

De bouwmarkt met service

Bergweg 9-13 Hengelo o.
Telefoon: (074) 291 89 07

Ook voor al uw klussen telefoon 06 11 14 55 45
Fixet Hackfort Noord

De straat waarin wij wonen

Geschiedenis en verklaring van straatnamen in de gemeente Hengelo

Jos Schwertasek

Nieuwstraat (vervolg)

De Kraton

We steken de Molenstraat over en komen aan bij het café van Broeksma, later Ten Bruggencate en andere eigenaren. We kwamen het etablissement al tegen in de aflevering over de Molenstraat. Vervolgens tuinen en aangrenzend een kruidenierswinkel van de dames Oink. Toentertijd bekend als de juffers Oink. Klinkt wel deftig. Naast de kruidenierszaak werd in 1867 een kleuterschool gebouwd door de Maatschappij tot Nut van het Algemeen. De speelplaats achter deze school strekte zich uit tot aan de Stationsstraat.

Naast de kleuterschool stond toen een blok van vier woningen dat in de volksmond de "kraton" heette. Het woord kraton is afkomstig uit het Maleis en betekent Javaans paleis. Hoe de naam is ontstaan blijft gissen en

we zullen er wel nooit achterkomen. Het zou kunnen zijn dat er iemand woonde die in Indië was geweest en het daardoor hoog in de bol had gekregen. Twentenaren zijn er dan al snel bij deze snoeverij belachelijk te maken. De namen van de bewoners in die tijd geven geen aanknopingspunten.

Allereerst groenteboer Wouda en dan smid Koopman die behalve zijn werkzaamheden bij het spoor ook tanden trok. In die tijd was er geen tandarts in Hengelo en smid Koopman schijnt met vaardigheid de "koezentang" te hebben gehanteerd. Je mag er niet aan denken.

De volgende bewoner in dit blok was zadelmaker en schoenmaker Busschers die de vreemde bijnaam Busschers/Bil had terwijl zijn voornaam Barend was. Barend Busschers repareerde niet alleen schoenen maar onderhield ook de drijfriemen van de nabijgelegen Koninklijke Weefgoederen Fabriek.

Ook deze foto zal omstreeks 1890 genomen zijn. De man met de uniformpet staat op het kruispunt Molenstraat. Links de winkel van schoenmaker Nieuwland. Decennialang was hier de zaak van Hamburg. Rechts de oude winkel van Ruepert met zijn buskruitopslagverzoek. In 1900 zou hij verhuizen naar het huis in de achtergrond (Enschedesestraat). Dit werd toen afgebroken en er kwam een nieuwe winkel met een grote etalageruit.

In de achtergrond zien we het nieuwe pand van Ruepert. Cornelis de Moor en zijn dochter Adriana staan voor de winkel in kachels, etc.

Verdere bewoners waren barbier Huizink (Hoes-Albert) en Wegink. Tenslotte zijn we dan aangekomen bij de kruidenierswinkel en café van Rol'n-Dika dat op de hoek van de Spoorstraat lag. Het latere café Weyschede. Dika was van de Rol zoals de bijnaam van de familie Van Wezel luidde, gezien hun transportactiviteiten.

We beginnen weer aan de Enschedesestraat en kijken eens hoe de rechterkant van de huidige winkelstraat er voor 140 jaar uitzag. Op de hoek waar lange tijd de herenmodezaak van Oostvogel was gevestigd zat toen de manufacturenwinkel van W. Ensink. Tot aan de Nieuwsteeg was er geen bebouwing. Voorbij deze steeg kwamen eerst alleen de tuinen van de koster van de

Arbeidswoningen van de K.W.F.

St.Lambertus. Tot aan de Molenstraat stond er slechts een huis, de bakkerswinkel van Meijer. De zaak van bakker en wethouder Meijer was het eerste huis in dit deel. Wellicht dat wethouder Meijer evenals burgemeester Gerrit Raedt het goede voorbeeld wilde geven door in de nieuw aangelegde straat te bouwen. Tot aan de hoek van de Molenstraat waren weer tuinen. Op de hoek had schoenmaker Nieuwland zijn winkel en werkplaats.

Reginen-Jenske met haar vinken

Aan de andere kant op de hoek woonde een vrouw die we enkel kennen bij haar bijnaam, Reginen-Jenske. Ze had het hele jaar door kooitjes met vinken aan de muur van haar huis hangen, de zogenaamde "veenkenkeuwkes". De arme beestjes waren blind gemaakt zodat ze beter zongen. Ze zal ze wel niet zelf hebben gevangen want daar waren speciale vinkenvangers voor die met lijnstokken het bos introkken om putters, vinken en andere zangvogels te verschalken. Naast haar woonde slager Wegink wiens zaak later werd overgenomen door Jan Koster maar die komt in een latere aflevering nog aan bod. Vervolgens stond er nog een vrijstaande woning bewoond door een baas van de Twentsche Bontweverij waarvan ook alleen de bijnaam Kikkiks Hendriekske bekend is. Tenslotte kwam dan de rij arbeiderswoningen van de K.W.F. Omstreeks 1870 werden ze bewoond door o.a. de familie Reekers, Poorten-Gait en Tremps Jacob met op de hoek Esselink hoofdbaas van de Koninklijke

“er kan van alles met het haar van de dames gebeuren”

Weefgoederenfabriek. In oktober 1944 werden ze weggevaagd en een aantal bewoners werd gedood. Tijdens de wederopbouw werd het laatste deel van de Nieuwstraat verlegd en kwam niet langer uit op de Spoorstraat maar op het Stationsplein.

Maar dat wisten ze in 1870 nog niet.

Rond de eeuwwisseling

Omstreeks 1900, dertig jaar na de aanleg ziet de straat er al heel anders uit. De toenemende welvaart zorgt er voor dat een groot deel van de kleine woningen worden opgetrokken en er nog meer winkels komen.

Op de hoek had A.J. Bonefaas een nieuw café laten bouwen dat later zou worden overgenomen door Schildkamp. Doch we vermeldden reeds dat dit pand een huisnummer aan de Enschedesestraat had en er dus niet bijhoort.

Het eerste huis met nummer 1 was de kapperszaak van Schildkamp. Deze werd later overgenomen door Assink die verhuisde later naar de Enschedesestraat en bestaat nog. Ze hebben pas nog hun zaak helemaal verbouwd en er kan van alles met het haar van de dames gebeuren maar je kunt je er niet laten scheren zoals bij grootvader Assink. Grootvader Assink kreeg al spoedig de reputatie dat hij het scheermes razendsnel hanteerde nadat hij in tien minuten drie klanten die de trein moesten halen had geschoren. In die tijd lieten zich trouwens alleen de “gegoede” burgers zich scheren. Zo liet de toenmalige pastoor Deken Weyenburg zich elke zondagmorgen om zes uur scheren zodat hij met een glad gezicht naar de vroegmis van half zeven kon. Het is me trouwens nooit opgevallen toen ik als zevenjarig jochie met mijn grootmoeder deze vroegmis bijwoonde. Wel dat het “onmeu-

De tuin rechts op de voorgrond is de plaats waar na de oorlog drogisterij en parfumerie Versteeg was gevestigd. Nu zit daar de parfumeriezaak Douglas. Achter de bomen het huis van bakker Meijer. De schoorsteen op de achtergrond is van de K.W.F. Vooraan links het huis van schilder Adam Kolthof. Ca. 1895

Nieuwstraat. HENGELO(O).

nig" vroeg was, al was ik niet op zaterdagavond wezen stappen maar om zeven uur in bed lag. Kapper Assink overleed in 1954 en deken Weyenborg werd voor het laatst geschoren omstreeks????

Op nummer 3 zat tot 1896 de goud- en zilverzaak en zilversmederij van de Gebrs. Ter Hofstede. In dat jaar deden ze de zaak over aan Johannes H.B. Roebbers. Roebbers was in Hengelo geboren maar zijn vader kwam uit Groenlo en was bij Stork gaan werken als bankwerker in de ijzergieterij. De zaak werd later voortgezet door zijn zoon

Het lage pand van de petroleumboer werd vervangen door een hoog huis en bood plaats aan de manufacturenzaak van Berns. In de jaren dertig kwam hier Magazijn Sport van J. Velleman.

Daarnaast zat slager Cohen en over deze familie gaan we het de volgende keer uitgebreid hebben.

Naast Cohen zat de parapluzaak van Heinrich Cahn, met de slagzin; Wat Cahn kan kan Cahn alleen. Je kunt je in deze tijd haast niet voorstellen dat iemand zijn brood kon verdienen met het verkopen en repareren van paraplus. Het is nu een wegwerpartikel geworden. Elders in deze uitgave is meer te lezen over de familie Cahn en met name over zijn zoon Henny.

Klokkenmaker Knoef

Rond 1900 zat in het volgende pand de kruidenierszaak van Luyerink en een snoepwinkel van Mau Cohen. Deze twee panden werden in 1912 gesloopt en er werd door Willem G. Knoef een geheel nieuwe winkel met bovenwoning gebouwd. Op 30 augustus 1913 werd het nieuwe pand feestelijk geopend. We schreven al eerder over de firma Knoef, een trouwe adverteerder in ons periodiek dus houden we het bij enkele relevante details. In 1785 werd aan de Langestraat ene Roelof Knoef geboren als zoon van klokkenmaker Bernard Knoef. Roelof overleed al vrij vroeg en zijn zoon Bernard had nauwelijks tijd gehad het vak te leren. De opvolger van Bernard Knoef was Willem. Hij was niet zozeer klokkenmaker als wel verkoper van horloges en sieraden. Hij vestigde zich in 1878 aan de Deldenerstraat tegenover de Nederlands Hervormde Kerk. Het zwaartepunt werd weer de overgenomen klokkenmakerij. Niet zo zeer voor de uurwerken maar voor de kasten van de staande horloges en wijzerplaten naar Amsterdams model. De activiteit verhuisde later naar Arnhem. Toen het centrum zich verplaatste liet Willem het hierboven genoemde pand aan de Nieuwstraat bouwen. In 1924 werd de zaak door zoon Bernard overgenomen.

De erven van Klein Driene (46)

Het erf Hollink

Gerrit Welberg

Problemen

De bewoners van het erf Hollink bleven, ook al kwam het erf in andere handen, als pachters het erf bewerken. Naast de pacht moesten ook toen de gangbare belastingen betaald worden en omdat het erf tiendbaar was moest ook een tiende deel van de gewassen afgestaan worden. Eind jaren twintig van de 18e eeuw dienden zich problemen aan op het erf Hollink. In september en oktober van het jaar 1726 werd Jan Hollink (de Wilde) via het gerecht aangesproken om geleverde winkelwaren (ruim 33 gld.) en 21 gld. en 13 st. rente van geleend geld te betalen.⁽²⁰⁾

Op 21 juli 1729 werd op last van ene Hendrik Andries van der Schilt een inventarisatie gemaakt van al de roerende goederen, vee en gewas dat aanwezig was op het erf van Gerrit Hollink (Gerrit zal inmiddels het bedrijf van zijn stiefvader overgenomen hebben). Het totale bezit zou op 29 juli publiek geveild worden. De veestapel bestond uit twee paarden, 3 melkkoeien, 4 guste beesten, 3 kalveren en een 'verken met 5 keukens' (biggen).

De term 'keukens' doet me denken aan vier Twentse uitdrukkingen die erg veel op elkaar lijken maar toch een sterk verschillende betekenis hebben. Om te beginnen met de 'keukens' die hier genoemd worden zou in de uitspraak 'kuaken' moeten zijn. Dan heb je 'küken' van kuiken of domkop, 'kökken' van de keuken in huis, en nog 'köarken' van karretje of wagentje. (spelling volgens Dijkhuis) Verder werden wagens, landbouwgereedschappen, huisraad en het gewas op de akkers beschreven. Altijd is het weer bijzonder vast te stellen dat sommige veldnamen die toen genoemd werden nu nog steeds bekend zijn. O.a. werden genoemd het Rot, de Bree, de Hofstede (Hofstieje), de Leeuwenkamp, Veltsnip, de Mate (Moat), de Woorte enz. Acht dagen later kwam de totale boedel publiekelijk onder de hamer. De totale opbrengst was 609 gld.⁽²¹⁾ Gerrit moet met zijn gezin berooid achter zijn gebleven. En op de vraag 'hoe nu verder?' kunnen we slechts gissen. Waarschijnlijk heeft de 'noaberplicht' toen zijn werk wel gedaan want zeven jaar later zien we de boedel van Gerrit nogmaals onder de hamer komen en dan is het de vraag hoe hij in zo'n korte tijd aan die boedel is gekomen?

Oude schulden

Voordat het werkelijk tot een executoriale verkoop kwam gingen er nogal wat handelingen voor het gericht aan vooraf. Zoals al is gezegd was het erf Hollink tiendbaar en wel aan de proosdij van Oldenzaal. Op 17 oktober 1733 vorderde de weduwe van de voormalige rentmeester van de proosdij, Hindrik Nilant, 399 gld. en 7 stuivers van Gerrit Hollink. Het opgeëiste bedrag bleek te maken te hebben met nog niet betaalde verpachtingen van de tienden over de jaren 1721 t/m 1730. De tienden waarop de proosdij recht had konden door derden gepacht worden die daarvoor aan de proosdij een geldbedrag betaalden. De veldvruchten (als tienden) kwamen dan aan de pachter toe. Deze pachter was meestal niet de bewoner van het erf maar in dit geval bleek de stiefvader van Gerrit, Jan Hollink (de Wilde), dus de pachter van het erf ook de pachter van de tienden te zijn geweest. Hij was de vergoeding aan de proosdij kennelijk niet nagemaakt, althans niet volledig. Omdat Jan Hollink nu was overleden werd zijn stiefzoon als erfvolger daarop aangesproken. Gerrit was het daar niet mee eens en wist de zaak te rekken tot 24 augustus 1735. Helaas kreeg Gerrit van het gericht geen gelijk. Immers was het, zo staat in de gerechtelijke stukken, 'dat in den lanschap van Twente de gewoonte als een regt gemaakt heeft dat de ouste off jongere soon van een bouwman welke de

WWW.ELECTROSAN.NL

**DE MEEST GESORTEERDE
SPECIAALZAAK VAN TWENTE**

- Stofzuigers
- Verlichting
- Onderdelen huishoudelijke apparaten
- Installatie-materialen
- Reparatie alle merken stofzuigers
- Schakelmateriaal

Oldenzaalsestraat 188 • 7557 GB Hengelo Ov
voldoende parkeerruimte
Telefoon 074-250 51 30 • Fax 074-250 51 80
Electronische groothandel Selectra

**ALS IK HET GOED ZIE
IS HET VAN GELINK OPTIEK**

Gelink
Optiek Speciaalzaak
Contactlensspecialist

Weemenstraat 51-53 Hengelo tel. 074 - 2917477

Droste

aannemingsbedrijf

bedrijfshuisvesting
utiliteitsbouw
woningbouw

Droste heeft veel ervaring met gevarieerde projecten in de woning- en utiliteitsbouw. Kwaliteit staat daarbij hoog in ons vaandel; niet alleen ten aanzien van het product, maar ook wat betreft de organisatie.

aannemingsbedrijf telefoon: 074-2551555
j.a. droste bv fax: 074-2430955
wegtersweg 7-23
postbus 686 bouwgroep@droste-bv.nl
7550 AR hengelo www.droste-bv.nl

MARSKANT 64, HENGELO 074 - 2428135, WWW.ADOLFSVERLICHTING.NL

VAN MODERN TOT KLASSIEK
1000M² SHOWROOM
PARKEREN VOOR DE DEUR

ADOLFS
VERLICHTING

- Verwarming
- Loodgieterswerk
- Airconditioning
- Elektrotechniek
- Datacommunicatie
- Inbraakbeveiliging

Scheurink
installatietechniek

Wegtersweg 16, 7556 BR Hengelo, Telefoon 074 - 2552424

VAN HEEK

SCHILDERWERKEN

**Met Van Heek komt
't goed in de verf**

- schilderwerken
- wandafwerking
- beglazingen
- betonrenovatie

Van Heek Schilderwerken B.V.

Enschedesestraat 186 7552 CL Hengelo (O) • Tel.: 074 - 291 30 23 • Fax: 074 - 291 03 44
Internet: <http://www.vanheek.nl> • E-mail: schilderwerken@vanheek.nl

“binnen zeven jaar twee keer hun hele bezit onder de hamer”

bouwerie overneemt, met de lasten en voordelen, het rede en rak mitsgaders de bestialen, ook overneemt de ouderlijke schulden en daarvoor responsabel wordt'. En dat daartoe geen ander bewijs nodig was 'als datt hij sig als erfvolger en die bouwerie en op het erve gestelt heeft'. Gerrit moest dus de door zijn stiefvader nagelaten en openstaande schulden gewoon voldoen.⁽²²⁾

Nogmaals executie

Waarschijnlijk zal het ontbreken van contanten reden zijn geweest dat Gerrit Hollink na het hiervoor aangehaalde proces een moeilijke tijd tegemoet is gegaan. Drie jaar na het begin van het vorige proces, op 28 april 1736, werd alweer beslag gelegd op de goederen en gewassen van Gerrit Hollink. Elf dagen later, op 9 mei meldde

Gerrit en zijn vrouw Greete zich bij het gericht Oldenzaal met de mededeling dat zij 'door verscheijden ongevallen en lopende sware herenlasten (belastingen) buijten staat te zijn geraakt hare crediteuren te kunnen voldoen en derhalve genootsaakt te sijn geworden haren boedel bij deser desolaet te verklaren en ten behoeve van deselve an desen edele gerigte over te geven om te strecken als nae regte', failliet dus.⁽²³⁾

Met deze verklaring wist het gericht wel wat haar te doen stond. Twee dagen later werd door de gerichtsdienaren op het erf Hollink weer een inventarisatie gehouden van wat aan goederen zoals huisraad, landbouwgereedschappen, wagens, vee en gewassen geveild kon worden. In twee veilingen kwam de totale boedel onder de hamer. Op 17 het vee en de inboedel, en op 31 mei 1736 het ge-

was op het land. Het zal weer een drukte van belang zijn geweest op het erf Hollink. De veilingen brachten totaal 274 gld. en 12 stuivers op. Daarvan werd aan achterstallige belastinggelden 126 gld. 12 st. en 10 penningen betaald terwijl de gerichtskosten 63 gld. bedroegen. Wat er met de resterende 84 gld. 19 st. en 6 penningen is gebeurd is onduidelijk.⁽²⁴⁾

Verzoek

Een klein beetje wordt ons duidelijk hoe het met de familie Hollink verder is vergaan. Omdat binnen zeven jaar twee keer hun hele bezit onder de hamer kwam zal hen de moed in de schoenen zijn gezakt. Je vraagt je af hoe je in dergelijke omstandigheden nog wat van het leven kunt maken. Voor de tweede keer met niets beginnen. Om niet brodeloos te worden was er voor hen geen andere uitweg dan een mogelijkheid zoeken om toch nog wat grond te kunnen bewerken. Daarvoor hadden ze echter middelen nodig en toen hebben ze maar besloten om de kopers van hun paard en ander vee dat zij voor hun 'hoognodige onderhoud van haar huishoudinge' nodig hadden, te vragen of zij deze van hen te leen konden krijgen. Kennelijk is hen dat toegestaan want ook deze 'lening' hebben Gerrit en Greete op 22 mei, dus tussen de beide veilingen in, voor het gericht laten registreren met dien verstande dat alles direct opeisbaar was door de uitleners. Bovendien hadden zij van hen voor eigen kosten zes schepel boekweitzaad ontvangen dat ze op de nu woeste gronden van het erf zouden gaan zaaien. Dit wel onder de voorwaarde dat wanneer 'het selve rijp geworden sijnde nae haar welgevallen sullen kunnen en doen majen sonder datt sij comparanten (de boer en zijn vrouw) daaraan eenig regt te praetenderen hebben'. De feodale tijd vierde nog hoogtij! Bijzonder bij dit verzoek is dat de kopers waarvan zij hun benodigde spullen leenden, met name genoemd worden en bovendien worden ze aangeduid als hun 'goedheren'. Deze term komen we in die tijd vaak tegen in de markeboeken en dan blijken

Datt het selve syp gewassen rijpde nae haer welgevallen sullen konnen, end oer majen, sonder datt sy comparanten daaraan eenig regt te praetenderen hebben.

'goedheren' eigenaren van boerderijen te zijn.⁽²⁵⁾ De genoemde 'goedheren' waren Berent Paken, Blijdenstein en Hind. Nijhoff en hun 'consorten'.

Het erf weer in andere handen

Gezien de grote problemen die zich bij de bewoners van het erf Hollink voordeden moet het voor de eigenaar van het erf geen lucratief bezit meer geweest zijn. Ook toen wilde een eigenaar wel graag wat aan zijn bezit verdienen en dat bleek bij Hollink juist tegen te vallen. De hiervoor genoemde 'goedheren' waren andere personen dan de in 1705 genoemde heer Ranst Kemp tot Kerkwijk die het erf toen van de graaf van Bentheim had gekocht. Dus moet er een tussentijdse overdracht hebben plaats gevonden. Op 24 april 1737 werd voor het Oldenzaalse gericht een acte gepasseerd waar bij volmacht werd verklaard dat het erf Hollink was verkocht door Ranst Kemp tot Kerkwijk aan:

- voor een vijfde deel aan Hendrik Nijhoff
- voor een vijfde deel aan Barent en Abraham Pachen
- voor een vijfde deel aan Begemijn Blijdensteijn
- voor een vijfde deel aan Nicolaes Hoedemaker.

Onduidelijk is wie voor het laatste 1/5 deel eigenaar werd. De volmacht was afgegeven bij de burgemeester en schout van de stad Utrecht waar Ranst Kemp tot Kerkwijk kennelijk woonde. Tevens werd door hem verklaard dat de overdracht al had plaatsgevonden en dat hij 'den laetsten penninck met de eersten' had ontvangen. Helaas wordt geen verkoopbedrag gemeld. Het erf werd

als een vrij en allodiaal (geen leengoed) verkocht echter wel met bezwaar van de tiende grof en smal behorend tot de proosdij van Oldenzaal.⁽²⁶⁾

Met het bekend zijn van de kopers weten we nu wie de 'goedheren' van het erf Hollink tijdens de executoriale verkoop in 1736 waren. De verkoop van het erf heeft dus daarvóór plaatsgehad. Hoe we ons concreet een verkoop moeten voorstellen waarbij vijf personen hetzelfde goed kopen is een vraag. Gezien de namen en het feit dat de bringer van de volmacht voor het Oldenzaalse gericht in Enschede woonde zouden de kopers wel eens verwant aan elkaar kunnen zijn. Vooral omdat namen als Blijdensteijn en Hoedemaker specifiek Enschedese namen zijn.

De volkstelling van 1748

Bij deze opgave zien we G.(errit) Hollink genoemd met vrouw Grete (Zwaverink) en nog 3 kinderen over de tien jaar Rutgert, Derk en Ale. In het doopboek van Deurningen waren bovendien nog Rudolphus(1732), Gerardus(1734), Angela(1739) en Joannis(1742) ingeschreven. Deze laatste drie zijn niet genoemd in de volkstelling en dat zou kunnen betekenen dat ze zijn overleden. Ook is het mogelijk dat m.n. Rudolphus en Gerardus vanwege de belabberde huiselijke omstandigheden inmiddels elders als knecht hun brood verdienden al waren ze dan nog maar resp. 16 en 14 jaar oud. Weliswaar was de kindersterfte in die tijd hoog, maar het is ook zo dat de opgave van de inwonende kinderen bij die volkstelling wel eens reden geeft om de wenkbrauwen te fronsen. Zeker bij erg jonge kinderen was de levensverwachting niet zo hoog en telden ze vooralsnog niet mee. Van de eerste drie genoemden is alleen Ale terug te vinden in het doopboek van Deurningen(1730). Rutgert en Derk zijn daarin niet te vinden omdat het doopboek een hiaat heeft dat loopt van 1706 t/m 1729. Dat kan dus kloppen want de ouders waren al in 1723 getrouwd.

Wordt vervolgd.

Noten erf Hollink

- 20) H.C.O., toegang 66.1, inventaris nr. 63
- 21) H.C.O., toegang 66.1, inventaris nrs. 65, 89
- 22) H.C.O., toegang 66.1, inventaris nr. 93
- 23) H.C.O., toegang 66.1, inventaris nr. 67
- 24) Idem
- 25) Idem
- 26) Idem

Wie, wat, waar, wanneer?

F.C. Walhof

In ons vorige nummer plaatste ik een klassenfoto van de Mulo aan de Oldenzaalsestraat. Vreemd genoeg kreeg ik slechts één reactie op deze foto. In het komende nummer hoop ik op de foto terug te komen, aangezien de bel-ler iets meer tijd nodig had om samen met zijn vader, die op de foto stond, de namenlijst samen te stellen.

De foto is een deel van een optocht en waarschijnlijk in of net na 1945 gemaakt. Wie weet meer van deze optocht?

Op Koninginnedag 1969 werd in het stadhuis een Miss- en Misterverkiezing gehouden. Op de foto de prijswinnaars, maar wie waren het? Kennelijk had men te weinig Mister-sjerpen, aangezien één van de jongens een Miss-sjerp moest dragen!

studio beerens
de beeldmakers

Fotografie
Multimedia
Internetproducties

www.studiobeerens.nl

Patrick's
Kaasboetiek
Kaas en delicatessen

Winkelcentrum Hasselo
Christiaan Langefeldstraat 18
7558 CS Hengelo
Telefoon 074-2775253

**bouwbedrijf
krakers b.v.**

Oude Postweg 129
7557 DC Hengelo (O)
Tel.: 074-2912964
Fax: 074-2915823

onderhoud — renovatie — dakdekkersbedrijf
utiliteitswerk — bedrijfshuisvesting — woningbouw

De
Wijnhal

WIJNKOPERIJ HAMBURG

Proprietair: H.L. Hamburg
Erkend wijnkoper GASTROVINO.
Lid Twents Wijngeenootschap

Nieuw adres:
Willem de Clercqstraat 33
7553 VA Hengelo
Tel: 074-2503373
Fax: 074-2503319
MobilTel: 06-55706545

www.wijnhal.nl

*Meer dan 450 soorten wijnen. *Uit alle landen van de wereld. *Relatiegeschenken.
* Wijn cursussen en Proeverijen (ook voor groepen). *Ruim 450 m2 wijnhal.
* Eigen gratis parkeerplaatsen.

welbions®

Prettig wonen is alles bij de hand hebben om lekker te leven. In een huis, straat en wijk waar ruimte is voor uw wensen en ideeën. Een plek waar u thuis kunt komen. Dat biedt Welbions.

Welbions creëert. Huizen, maar ook voorzieningen voor de inwoners van Hengelo. Dat doen we samen met partners, zoals gemeente, buurtverenigingen én inwoners in de wijk. Wij vinden: een stad, een wijk of een buurt is meer dan een verzameling huizen. Het moet bieden wat u nodig hebt. De wijk is van u. U wilt er thuishkomen.

Kom kennismaken in onze woonwinkel aan de Paul Krugerstraat 44 (werkdagen tussen 08.00 en 17.00 uur) of bezoek ons via www.welbions.nl.

Creëert

Mijn Hengelo

Gerrit ten Cate vertelt over zijn leven

Eddie Drenth

Onder de ruim 80.000 plaatsgenoten zullen er ongetwijfeld zeer velen zijn die Gerrit heten. Maar niet elke Gerrit zal zoveel herinneringen hebben aan zijn geboortestad, de straat, zijn werk en zijn hobby's. Dat heeft uiteraard ook te maken met de leeftijd, hij is geboren in het jaar dat in Amsterdam de Olympische Spelen werden gehouden en dat is toch alweer 82 jaar geleden. Het heeft ook te maken met een prima geheugen en zijn betrokkenheid met vele uiteenlopende zaken. Een gesprek over van alles en nog wat verdeeld in vier periodes van ongeveer 20 jaar. Van jeugd naar pensioen. Voor de eerste 20 jaar gaan we dus ver terug in de tijd bij deze monoloog van onze plaatsgenoot.

Gerrit ten Cate

Op 22 januari 1928 zag ik voor het eerst het daglicht en wel aan de Beekstraat 41. Mijn geboortehuis stond precies tegen over de huidige discotheek New York. Op dit schilderij (zie foto) staat het nog in volle glorie. Mijn ouders waren Arend Jan ten Cate, ketelmaker en constructiebankwerker bij Stork, en Johanna ter Horst. Ik had al een broertje van 4 jaar: Johan. Enige tijd later wilde de fa. Walhof, glas, verf en tevens 1e Hengelose glazenwasserij, uitbreiden. Een bod op ons huis van 1 cent per m² werd echter door mijn ouders afgewezen. In 1950 werd het huis in het kader van de wederopbouw door de gemeente onteigend. We verhuisden naar de Brugstraat.

De Beekstraat

Dit schilderij, waarop ons huis staat, is geschilderd door Joep Cohen. Hij had samen met zijn broer een slagerij aan de Nieuwstraat. Het is na de oorlog geschilderd.

Laat nou de fa. Walhof er een schuur voor opslag van materialen op zetten, De firma had blijkbaar een betere relatie met de gemeente. Als kind speelde ik op straat of in de speeltuin aan de Drienerstraat. Deze speeltuin was waar nu de school Het Bataafse Kamp staat. Door de Beekstraat liepen dagelijks veel werknemers van Heemaf, die vanaf het station kwamen. De straat is vermoedelijk net zo oud als Hengelo zelf en kwam uit op de Brink. Er stroomde een beek langs de Beekstraat en via een brug kwam je in de Brugstraat. De beek is na de oorlog bij de wederopbouw overkluisd. Er waren kleine woningen met een winkeltje van Cohen en kapper van de Berg. Ook bekend is natuurlijk het VIOS gebouw, op die plek staat nu disco New York. De pastorie van de Nederlands Hervormde Kerk, op het Willemsplein, grensde aan onze tuin en de orthodoxe dominee V.d. Waal vroeg aan mijn moeder waarom 'de jongens' niet naar de zondagschool kwamen. Wij hoorden echter tot de Vrijzinnige Protestanten en gingen naar het VIOS gebouw. De dominee heeft ons daarna altijd genegeerd.

31 Augustus 1937. De verjaardag van Koningin Wilhelmina, dus Koninginnedag op de Willemschool. Onderwijzer Gerritsen, links vooraan Jan Stubbe, helemaal rechts Gerrit ten Cate

De lagere school waar ik 6 jaar lang naar toe ging, was de Willemschool aan de Willemstraat op de hoek van de Marskant. Daar tegenover staat nu het nieuwe politiebureau. Het was een openbare school met de mogelijkheid van een 7e en 8e schooljaar. Op de foto staat onderwijzer Gerritsen uit Almelo met sigaret. Hij had 's morgens maar één lucifer nodig en daarna stak hij de ene sigaret met de andere aan. Hij was reserve luitenant bij de Mariniers geweest en zat ook in het verzet tijdens de oorlog. Hij is opgepakt en heeft een tijd vast gezeten, later is hij verongelukt. Links vooraan op de foto zie je Jan Stubbe (met hoed). Hij is later bekend geworden in de handbalwereld als speler en als scheidsrechter. Velen zullen hem kennen van de Brandweer of de VVV. Zijn ouders hadden een hoeden- en pettenwinkel, later door Jan voortgezet aan de Marktstraat. In de volksmond was de reclameslogan helemaal ingeburgerd 'weet wat je doet, koop bij Stubbe een hoed'. Helemaal rechts op de foto sta ik zelf. Na 6 jaar lagere school ben ik naar de Handels ULO gegaan aan de Veldbleekstraat. Op m'n 16e ben ik gaan werken bij bakker Blekkenhorst aan de Langelermatweg. Dat waren lange dagen van 's morgens 6 tot 's avonds 6. Je maakte zo wel 70 uur in de week. Brood bakken, venten en de bakkerij schoonmaken.

Van de oorlog kan ik me nog herinneren dat ik voor het eerst een Duitse soldaat zag op 10 mei 1940 hij stond met motor en zijspan voor het station. Verder kun je eigenlijk stellen dat de oorlog, als jongen van 12-16 jaar ongemerkt aan je voorbij ging.

Aan sport deed ik niet zoveel, wel aan gymnastiek bij Hercules in de Wilhelminaschool, waar nu 't Heim zit, en daarna bij de HGV, Hengelosche Gymnastiek Vereniging in de gymzaal aan de B.P. Hofstedestraat.

Postbode Gerrit in de Nieuwstraat.

“Driekusman en klompendans in Turkije en van Frankrijk tot Wales internationale bekendheid”

Trouwen, PTT en de Driekusman

De meeste jongens moesten rond hun 20e verplicht in Militaire Dienst, ik dus ook. In Arnhem en Nijmegen vervulde ik mijn dienstplicht bij de Infanterie. Door allerlei omstandigheden werd ik gelukkig niet uitgezonden naar Nederlands Indië en duurde mijn dienstdienst al met al maar 15 maanden.

Belangrijker was dat ik mijn vrouw leerde kennen: Minie Roelofsen uit Ambt Delden. Op 17 september 1953 zijn we getrouwd. Het feest werd gehouden bij een oom in Café 't Hoogspel in Delden. Er werd zelfs een tent bijgeplaatst zodat er zo'n 400 gasten verwelkomd konden worden. We gingen wonen op de speciaal voor ons ingerichte bovenverdieping aan de Brugstraat van het huis waar mijn ouders in 1950 noodgedwongen naar toe waren verhuisd. Ons gezin werd uitgebreid met dochter Hanneke en zoon Arend Jan. Inmiddels zijn er 5 kleinkinderen en een achterkleinkind bijgekomen. Vanwege ruimtegebrek verhuisden we naar de Boekeloseweg 17 (van 1963 tot 1998), daarna zijn we via enkele 'tussenstations' naar ons huidige stekje aan de Isaacstraat gegaan.

Een belangrijk hoofdstuk in ons leven was het lidmaatschap van de in 1945 opgerichte folklorische dansgroep de Hengeler Spöllers en Daansers. Bijna 40 jaar waren we lid. Daarvan mocht ik met veel plezier 17 jaar de voorzittershamer hanteren. We reisden door heel Europa en de Driekusman en Klompendans kregen in Turkije en van Frankrijk tot Wales internationale bekendheid. We zijn zelfs met een regionale groep in de USA geweest, een onvergetelijke trip, waarbij we overal gastvrije mensen ontmoet hebben. Vrij abrupt kwam er voor mij een eind aan deze periode. Een broer van een van de leden had een uitnodiging geregeld voor een optreden in Zuid-Afrika, destijds het land van de Apartheid. Commotie alom: vette koppen op de voorpagina van de kranten. Binnen de vereniging ontstond grote verdeeldheid van voor- en tegenstanders. Ik werd als voorzitter op het stadhuis ontboden. Dat gesprek liet niets aan duidelijkheid te wensen over. Als de Hengeler Spöllers en Daansers naar Zuid-Afrika zouden gaan, werd de subsidiekraan dichtgedraaid. Dit was voor mij de aanleiding om op de daaropvolgende vergadering te stoppen. Voor alle duidelijkheid: de positieve herinneringen overheersen.

In 1953 ben ik bij de PTT gaan werken. Het postkantoor stond toen nog aan de B.P. Hofstedestraat. Mijn eerste salaris bedroeg 48 gulden in de week en daarvoor moest je ook nog één keer per zes weken op zondag telegrammen bezorgen. Weer of geen weer, winter of zomer en altijd op de fiets.

De wijk 't Woolde was een grote wijk en bij slecht weer stond het water je in de sokken en schoenen. Als ik bij een boer koffie kreeg en me bij de kachel mocht drogen, durfde ik mij soms nauwelijks te bewegen, niet dat ik

Met een regionale groep in de USA. Het echtpaar Ten Cate rechts. Daarnaast een echtpaar uit Diepenheim.

zo bescheiden was, maar de hond keek vaak niet al te vriendelijk. Toen we toeslag kregen voor onregelmatige diensten ben ik lid van de vakbond geworden, ik heb 35 jaar bij de post gewerkt.

Op vakantie gaan was vroeger ook wel anders als tegenwoordig, we gingen op de brommer naar Heerlen of op de fiets naar Hilversum. In 1950 gingen we met de RCT (Reis Centrale Twente) mee met een busreis langs de Rijn, dat vergeet je nooit meer.

Tubantia, Abva Kabo en Oald Hengel.

Al deed ik zelf niet actief aan sport, toch ben ik al 50 jaar lid van de vv Tubantia. Wat begon als vervoerder van spelers en klusjes opknappen, kreeg een vervolg in kaartjesverkoper bij de thuiswedstrijden van de toen nog betaalde voetballers in het Veldwijk stadion. Een leuke tijd waarin je veel contacten legt. Gedurende deze periode van mijn leven (40-60 jaar) heb ik ook enkele

De Hengeler Spöllers en Daansers (1973). De 2e dame van links is Minie ten Cate en Gerrit staat rechts achter haar.

bestuursfuncties vervuld bij de vakbond Abva Kabo en de NPB (Nederlandse Protestanten Bond). Je werd toen al snel een 'linkse rakker' genoemd als je je inzette voor collega-werknemers op het gebied van inspraak en werk-omstandigheden. Op mijn 60e ben ik in de VUT gegaan maar niet om achter de geraniums te gaan zitten. Elke morgen lag ik om 7 uur in het water van het Twentebad. Ook kwam ik regelmatig bij Oald Hengel en heb me daar aangemeld als suppoost. Van 1988 tot 2000 zat ik achter de balie.

Ook hielp ik mee binnen het team van de Historische

Sociëteit waar Marinus van Rooy voorzitter was. We hielden vijf lezingen per seizoen en de eerste bijeenkomst was de Hengelo avond waar Marinus of Jos Schwertasek dia's over Hengelo presenteerden. We zaten een tijd lang in de kantine van de Twentsche Courant en zelfs in het Parochiehuis van de Lambertusbasiliek. Na de uitbreiding van het museum met de Van Leentzaal kregen we een eigen onderkomen voor de lezingen.

Voor mij was de cirkel dus weer rond: terug aan de Beekstraat. Ongeveer 3 jaar geleden kwam er vrij plotse-ling een eind aan deze goed bezochte avonden. Ik had de indruk dat het bestuur het in een ander vorm wilde gie-ten. Dat is nog niet van de grond gekomen volgens mij. Vervelen doe ik me echter niet, we fietsen samen nog re- gelmatig en onze caravan staat in de buurt van Markelo op een rustige stek waar ik ook het tijdschrift 'Hengelo toen&nu' met veel aandacht lees.

Bedankt Gerrit voor dit leuke gesprek en de koffie, ik ga er maar even van uit dat je vrouw de fotoalbums weer op de juiste plek heeft gezet.

De Hengeler Spöllers en Daansers – 65 jaar

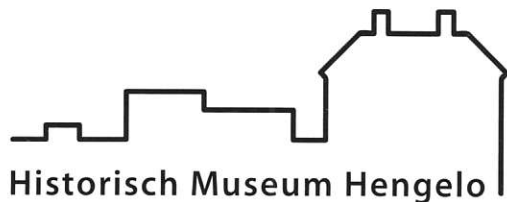
De vereniging is ontstaan uit Vakpost 8 van de lucht- beschermingsdienst (1940-1945).

Op de slotavond van de luchtbescherming welke in het Verenigingsgebouw in 1945 werd gehouden, vond men het jammer uit elkaar te gaan en werd besloten mee te doen aan de optocht op Koninginnedag op 31 augustus. Over de vorm waarmee aan deze optocht zou worden deelgenomen liepen de meningen uit- een. Tenslotte werd besloten om een boerenbruiloft te houden. Op een wagen waarop dit werd uitgebeeld werden ook enkele dansen gedemonstreerd. Hierna werd in een samenkomst op 5 september 1945 - welke werd gehouden in een schuur van de heer Badart aan de Boekweitweg - besloten bij elkaar te blijven en voort te gaan met folklore. Op het buurtfeest van de buurtschap Driene, welke plaats vond in de loodsen van houthandel Wesselink aan de Enschedesestraat werden reeds meerdere folkloredansen getoond. Op deze avond trad de heer J.G. Varenhorst sr. op als Bur-

germeester van Driene. Vrijwel alle leden van Vakpost 8 werden lid. De eerste muzikant was de heer Kaste- lein sr. Het dagelijks bestuur bestond uit voorzitter J.G. Varenhorst sr., penningmeester de heer Vos en het se- cretariaat was in handen van mej. G. Badart.

Voor meer informatie zie ook: www.hengelerspollers.nl

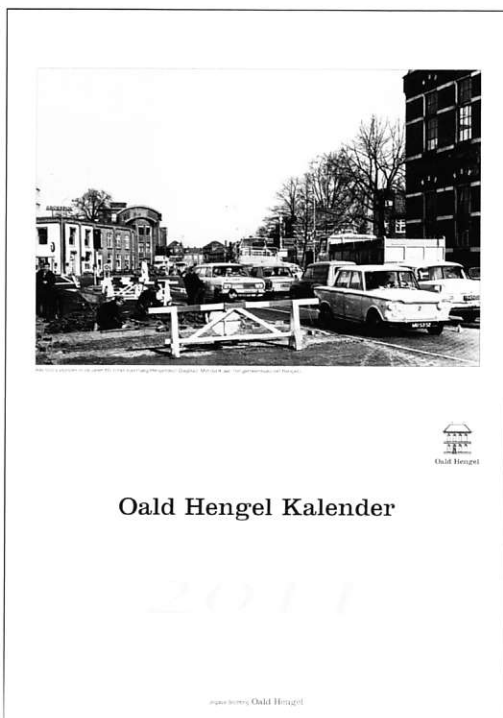

Historisch Museum Hengelo

Kalender 2011

Back to the sixties is dit jaar het motto voor de kalender van het Historisch Museum Hengelo. De tijd dat de wereld sterk veranderde. Weet u het nog? The Beatles, de invoering van de pil, de bezetting van het Maagdenhuis, President Kennedy, Rob de Nijs of Martin Luther King. De eerste bemane ruimtevlucht, de Cubacrisis, The Blue Diamonds, de Praagse opstand, Irene en Hugo en Beatrix en Claus. De tijd dat u bij Rootie ging dansen, uw eerste zoen kreeg bij Fashion, in het uniform van de kabouters of de padvinderij de akela groette, u trouwde in het pas geopende stadhuis of dat u met uw vader liever naar speelgoedwinkel Teutelink of Van Wezel ging, dan het geld op de kermis opmaakte. De Fabeltjeskrant op Nederland 1 draaide en de KWF en de KNKS nog bloeiende bedrijven waren. Laat u door de foto's uit het Hengelosch Dagblad verwennen en u terugbrengen naar die boeiende jaren, nu al meer dan veertig jaar geleden. Herinneringen zijn onbetaalbaar, bij ons kosten ze slechts € 8,50. Wilt u deze kalender toegezonden hebben dan komen daar nog verzendkosten bij (€ 4,50).

U kunt de kalender nu alvast bestellen of na 17 oktober bij het Historisch Museum aan de Beekstraat kopen. Telefoon 074-2594216.

Mededelingen

Jaarboek Hengelo 2010/11

De voorbereiding voor het Jaarboek Hengelo 2010/11 is alweer in volle gang, de zevende uitgave op rij. Het jaarboek wordt weer verzorgd door het Historisch Museum Hengelo in samenwerking met de gemeente Hengelo.

Het boek waarin weer verschillende interessante artikelen komen met vaak nog niet gepubliceerde illustraties in zwart/wit en kleur van o.a.

- De Hengelose jaren van Darius Dhlomo,
- Operatie Black Tulip
- Hengelo in de Napoleontische tijd
- NKZ in de oorlogsjaren
- Weverijpand Insulinde
- De tuinman van Auschwitz
- Burgemeester Kerckhaert interviewt Nazmiye Oral
- en nog meer boeiende verhalen over de historie van de stad.
- Ter afsluiting de Kroniek Hengelo 2010.

Het boekformaat is 170 x 235 mm, bevat ongeveer 128 pag. en zal te verkrijgen zijn na 19 november 2010.

De vóórinschrijving is tot 31 oktober 2010 tegen een gereduceerde prijs van € 10,00, nadien kost het boek € 12,50. (eventuele verzendkosten zijn € 2,75)

Bestel nu reeds dit jaarboek bij het Historisch Museum Hengelo, de oplage is beperkt. Bestellen kan via e-mail: info@historischmuseumhengelo.nl of per post naar de Beekstraat 51, 7551 DP Hengelo, telefoon 074-2594216.

OPHOF OPTICIENS
AUDICIENS
brillen hoortoestellen

AIR TITANIUM
SILHOUETTE
ARMANI
TITANFLEX
LACOSTE
FLAIR

OTICON
SIEMENS
PHILIPS
WIDEX
DANAVOX
RESOUND

**MET OPHOF
HOORT U ER WEER BIJ**
Enschedesestraat 27 Hengelo
tel. 074 - 291 08 00

THIJERT
bloemsierkunst
Deurningerstraat 106 - Hengelo.
Telefoon: 074 - 291 65 31 Fax: 074 - 243 12 90

• Boeketten • Kado-artikelen
• Interieurbeplantingen • Hydrocultuur

info@thijert.nl www.thijert.nl

MODEHUIS
Tasche
HENGELO/OLDENZAAL

SINDS 1885
IN DE
MODE

Linderhof
Verwarmings specialisten
Wegtersweg 22-8 Hengelo
074 - 2431 000 info@linderhof-cv.nl

- Nefit HR.-ketels - Onderhoud - Service
- Designradiatoren
- Vloerverwarming
- Duurzame energie - Warmtepompen - Zonlichtsystemen
- Loodgieterswerkzaamheden
- Sanitair
- Zinkwerk

Braamer
Schilderwerken
Delden - Goor - Hengelo

Beglazing • Projektmatig onderhoud • Kunststofreiniging • Advisering

Weyinksweg 39 • 7558 PL Hengelo • Telefoon 074 - 243 91 65 • Fax 074 - 243 80 03

Garantie op onze dienstverlening...

Pas als u tevreden bent,
zijn wij het ook.

Sinds 1924

Dekkers Garantiemakelaars
Oldenzaalsestraat 59, 7551 AP Hengelo
Telefoon (074) 291 57 00
E-mail info@dekkersmakelaars.nl
Internet www.dekkersmakelaars.nl

Afscheid medewerkers

Gini Bolscher

Frits ter Horst

Onlangs hebben we afscheid genomen van onze twee oudste medewerkers. Beiden zijn 89 jaar en hebben ruim 30 jaar als vrijwilliger in het museum gewerkt. Geestelijk nog helemaal bij de tijd maar de hoge leeftijd is wel van invloed op de mobiliteit.

Gini Bolscher maakte jarenlang deel uit van de Textielcommissie waarbij de consciëntieuze manier waarop ze te werk ging respect afdwong. Ze was iemand die de oude textielvaardigheden nog beheerste. Niet zo verwonderlijk met een opleiding bij de zusters van het St. Antoniusgesticht.

We zullen haar gemoedelijkheid, gevoel voor humor en haar kennis missen.

Frits ter Horst kwam na zijn pensionering bij Signaal in de redactie van ons periodiek Oald Hengel. Zijn voornaamste taak bestond uit het corrigeren van de aangeleverde teksten. Met zijn ouderwetse degelijke kennis van de Nederlandse taal hebben weinig lezers de redactie op fouten kunnen betrappen.

Incidenteel zal Frits nog correctiewerk voor het periodiek verrichten.

Meer dan dertig jaar heb ik en andere redactieleden op een voortreffelijke en vriendschappelijke manier met Frits gewerkt en ik kijk met plezier terug op onze samenwerking.

Willem Willink Stichting helpt HMH

In het Historisch Museum Hengelo maakt de collectie 'gedreven koperwerken', afkomstig uit het kunst-atelier van de Hengelose firma G.J.O.D. Dijkers, deel uit van de vaste presentatie. Johanna van Eijbergen (1865-1950), één van de belangrijkste vrouwelijke vormgevers van haar tijd, gaf tussen 1905 en 1910 leiding aan deze bijzondere afdeling van het industriële bedrijf. Het resultaat is een prachtige collectie Jugendstil-objecten: o.a. schotels, vazen, keteltjes en wandborden.

Dankzij een bijdrage van de Willem Willink Stichting zal het Museum haar 'Dijkerskunst' vanaf 2011 nog beter kunnen presenteren. Deze Stichting, genoemd naar de mede-grondlegger van het Hengelose bedrijf Heemaf, Ir. Willem Willink (1864-1935), kende het HMH een subsidie toe voor de aanschaf van een vitrine.

Het Historisch Museum Hengelo verzorgt ook groepswandelingen, deze zijn op afspraak te reserveren vanaf 5 tot max. 20 personen en kunnen zowel overdag, 's avonds of in het weekend plaatsvinden.

- Historische wandeling
- Dorpsfiguren
- Graven en begraven
- Bomenwandeling
- Kunstwandeling

Alle wandelingen starten bij het Historisch Museum Hengelo aan de Beekstraat.

Prijzen voor alle wandelingen zijn: € 4,00 incl. 1 consumptie. Koffie met krentenwegge € 7,50.

Reservering of informatie; Historisch Museum Hengelo, Beekstraat 51. Tel. 074-2594216

Zie ook onze website: www.historischmuseumhengelo.nl

Sponsors aankoop- en restauratiefonds van het Historisch Museum Hengelo

- Norma B.V., dhr. H. Oude Mulders
- Den Boer bouwen en installeren, dhr. J. den Boer

OALD HENGEL OF NIEUW HENGEL ZENGERINK IS OVERAL THUIS VOOR UW AAN- EN VERKOOP

Als **ZENGERINK** makelaardij zijn wij voor u succesvol bij
de aan- en verkoop van uw woning.

Als **ZENGERINK** hypotheekspecialisten zijn wij voor u
succesvol bij het afsluiten van hypotheek, op 'maat' gemaakt.

ZENGERINK makelaardij Oldenzaalsestraat 109 Hengelo

Gaat u uw woning verkopen? Zengerink Makelaardij biedt u meer zekerheid

Als marktleider en gespecialiseerd woningmakelaar zijn wij in staat om voor u een beter resultaat te behalen. Met een nauwkeurige en onderbouwde taxatie en ons uitgebreide marketingplan (o.a. meer dan 1400 woningzoekenden) bieden wij u de zekerheid van optimale en vlotte verkoop. Geïnteresseerd? Bel vrijblijvend 074 - 243 1010 om een afspraak te maken voor een geheel vrijblijvende taxatie van uw woning.

Onafhankelijk hypotheekadvies

Wij bemiddelen gratis voor alle grote geldverstrekkers. Door onze onafhankelijke werkwijze kunnen wij u gegarandeerd de juiste hypotheek op maat aanbieden. Geïnteresseerd? Bel vrijblijvend 074-243 1010 en maak geheel vrijblijvend een afspraak. Vul op www.zengerink.nl uw hypotheekwensen in. U krijgt binnen 24 uur een maatkalkulatie toegezonden.

ZENGERINK

makelaardij b.v.
hypotheekspecialisten b.v.

Oldenzaalsestraat 109 Hengelo (OV)
Postbus 950 7550 AZ Hengelo
info@zengerink.nl fax: 074 - 243 1001
www.zengerink.nl tel.: 074 - 243 1010

